

- монографія. К. : Самміт-Книга, 2009. 272 с.
5. Лапін А. В. Огляд зарубіжного досвіду інклюзивної освіти. URL: [http://file:///C:/Users/User/Downloads/ооор_2013_4\(1\)_26%20\(1\).pdf](http://file:///C:/Users/User/Downloads/ооор_2013_4(1)_26%20(1).pdf) (дата звернення: 30.09.2020).
 6. Модине М. Доступ людей с ограниченными возможностями к социальным правам в Европе. Страсбург, 2003. 185 с.
 7. Школа для кожного: навч. посіб. / упоряд. Байда Л. Ю. К., 2015. 60 с. Режим доступу: URL: <http://ud.org.ua/images/pdf/SchoolForEveryone.pdf>. (дата звернення: 28.09.2020).

Шморгай Г. Г.
магістрантка групи змСП-11
факультет педагогіки і психології
ТНПУ імені В. Гнатюка
Науковий керівник:
Петришин Л. Й. д. п. н, професор

ПРОБЛЕМА ПРОЯВУ ДЕВІАЦІЙ ОБДАРОВАНИХ УЧНІВ

Актуальність теми дослідження. На всіх етапах розвитку цивілізації головним рушієм прогресу суспільства у всіх сферах його життєдіяльності були обдаровані особистості. У сучасному світі динамічність розвитку будь-якої країни безпосередньо залежить від можливості обдарованих членів соціуму реалізувати власний потенціал на користь суспільства: талановиті діти – це майбутня еліта, політичні лідери та успішні бізнесмени, відомі науковці та митці. У кінцевому підсумку, вони – добробут і гордість держави, її шанс посісти гідне місце на міжнародній арені.

Проте, за рішенням Всесвітньої організації охорони здоров'я, обдаровані діти входять до «групи ризику». Згідно соціологічних досліджень такі діти складають 20-30% загальної популяції. До «благополучних» з них належать лише 5%, решта знаходяться в ситуації ризику соціальної ізоляції та відчуження з боку однолітків [5, с. 154]. Це зумовлено тим, що обдаровані діти характеризуються особливостями та поведінкою, які можуть викликати труднощі в процесі їхньої соціальної адаптації та при відсутності надання своєчасної допомоги призводити до проявів

девіантної поведінки.

Однією з найактуальніших проблем сьогодення є зростання злочинності, наркоманії, просліджується тенденція до росту числа дітей з поведінкою, що відхиляється від норми. Найважливішим завданням, що стоїть на сучасному етапі перед школою, соціальними педагогами зокрема, є вирішення проблеми організації ефективної роботи з профілактики поведінки школярів, що відхиляється від норми.

Незважаючи на значний інтерес науковців та практиків до питання розвитку обдарованої дитини воно залишається недостатньо розробленим як у теоретичному, так і в практичному аспектах, оскільки в суспільстві тривалий час панувала думка, що обдарованість не є проблемою, а тому такі діти не потребують допомоги. Така позиція є хибною, оскільки діти, які демонструють визначні здібності, у процесі свого розвитку стикаються з великою кількістю проблем, пов'язаних в першу чергу з їхніми психологічними, особистісними, пізнавальними, емоційними характеристиками [5, с. 154].

Попереджуючи негативні наслідки феномену «обдарованість», дезадаптацію обдарованих учнів у суспільстві, доцільно використовувати систему послідовних соціально-педагогічних дій, яка повинна містити оптимальні технології соціально-педагогічної діяльності. Основу для пошуку способів і шляхів вирішення проблеми профілактики поведінкових девіацій обдарованих учнів становлять соціально-педагогічні ідеї в історії розвитку філософської і педагогічної думки, визначення яких забезпечить підбір оптимальних технологій відповідної діяльності.

Метою статті є аналіз досвіду провідних зарубіжних та українських вчених з соціально-профілактичної роботи щодо прояву девіацій обдарованих учнів.

Виклад основного матеріалу. Обдаровані діти – це діти, які різко виділяються із середовища ровесників високим розумовим розвитком, що є наслідком як природних задатків, так і сприятливих умов виховання. Вони виявляють себе найбільш яскраво в таких сферах діяльності: інтелектуальній, академічних досягнень, творчості, комунікаціях та лідерстві, в різних видах діяльності і руховій сфері. Обдаровані люди приносять велику

користь суспільству, державі, є її гордістю. Тому перед суспільством, державою, навчальним закладом і сім'єю постає проблема навчання і виховання таких дітей.

Усебічному вивченню сутності обдарованості присвячені праці Ф. Гальтона, Дж. Гілфорда, Ю. Гільбуха, Ф. Монкса, Ч. Спірмена, Л. Торндайка, Е. Торренса, В. Штерна та ін. Такими вченими, як Дж. Рензулі, С. Рис, Р. Стернберг, Дж. Фельдх'юсен, К. Хеллер, розроблено теоретичні моделі обдарованості. Вплив соціокультурних чинників на розвиток обдарованості став предметом досліджень Д. Вебба, В. Віатера, К. Лоренца, Е. Мекстрота, Е. Муффа, С. Толана, П. Фрейре та ін. Питання роботи з обдарованими дітьми висвітлені в дослідженнях Ю. Бабаєвої, Д. Богоявленської, О. Кульчицької, М. Поголяєвої, А. Савенкова, М. Соцької, В. Юркевича. Соціально-педагогічні аспекти роботи з обдарованими дітьми висвітлені у дослідженнях Ю. Василькової, І. Зверєвої, Л. Коваль, А. Матюшкина, С. Пальчевського, А. Савенкова, В. Юркевича.

Важливу роль у формуванні сучасних психологічно-педагогічних підходів до вирішення завдань виховання й навчання обдарованих дітей мають дослідження в галузі педагогічної психології А. Вербицького, Л. Венгер, К. Гуревич, В. Дружиніна, І. Дубровіної. Науковці виявляють різні причини соціальної та психологічної дезадаптації дітей. Слід звернути увагу на таку соціально-психологічну особливість обдарованих учнів, як перфекціонізм. Це намагання робити все найкращим чином, прагнення досконалості у всьому. Наслідком цього часто є постійне почуття невдоволеності собою, що відображається на самооцінці.

Для обдарованих дітей характерним є високий ступінь егоцентризму (пізнавального, комунікативного, соціального), який виражається у нездатності зрозуміти позицію іншої людини, що пов'язана з обмеженістю їх досвіду.

Особливістю емоційної сфери обдарованої дитини є їхня підвищена вразливість. Обдарована дитина часто сприймає слова або невербальні сигнали як вияв неприйняття себе оточуючими. Деякі події, що є незначними для їхніх однолітків, для обдарованих дітей стають джерелом сильних переживань [10].

Талановиті діти мають дуже розвинуте почуття

ТНПУ MAGISTERIUM

справедливості, яке може викликати непорозуміння, конфлікти навіть ворожнечу між дитиною та оточуючими. Одна з провідних рис обдарованої дитини – це прагнення до лідерства, схильність керувати іншими дітьми. Самостійність талановитих дітей виявляється у незалежності суджень та дій, відповідальності за власні вчинки, внутрішній впевненості у тому, що така поведінка можлива та правильна. Така позиція не завжди є зрозумілою та прийнятною оточуючими, які вважають, що дитина повинна дослухатися до порад і рекомендацій дорослого та розцінюють прояви самостійності, як необґрунтований виклик та протест, прояви важковихованості.

Ці діти часто почувають себе занадто відповідальними за результат своєї діяльності, вважають, що виключно вони є причиною успіхів та невдач, а це у свою чергу призводить до необґрунтованого почуття провини, іноді до депресивних станів. Бажання діяти на власний розсуд, досягати найкращих результатів у будь-якій діяльності може призвести до формування деструктивних форм поведінки. Сприймання дитиною себе як невдахи, може спровокувати формування заниженої самооцінки при завищеному рівні домагань і об'єктивно гарних результатах діяльності.

Крім того, у поведінці обдарованих дітей спостерігаються прояви агресії. Часто обдаровану дитину просто не розуміють ні педагоги, а іноді батьки. Це призводить до складних переживань, у результаті яких вона або замикається в собі, прагнучи збагнути, чому її не розуміють, або, не бажаючи миритись із ситуацією, що склалась, вдається до різноманітних хитрощів, намагаючись отримати соціальну підтримку. Якщо така тактика не приносить бажаних результатів, дитина у відповідь на завданий біль прагне відповісти кривдникам тим же [10].

Реальний рівень здібностей таких учнів не усвідомлюється оточуючими. Вони здаються їм непристосованими до життя у суспільстві. У цих дітей з'являються проблеми участі у розвагах однолітків, які їм не цікаві. Діти підлаштовуються під інших, намагаються виглядати такими, як усі. Педагоги досить часто не розпізнають обдарованих учнів і негативно оцінюють їх здібності та досягнення. Складність ситуації підсилюється тим, що самі діти розуміють свою несхожість. Соціальна ізоляція – це не

наслідок емоційних порушень, а результат умов, у яких опинилась дитина при відсутності групи, з якою вона могла би спілкуватися.

Через природну допитливість і прагнення до розвитку обдаровані діти часто монополізують увагу вчителів. Це викликає непорозуміння з боку інших дітей, яких дратує постійна вимога такої уваги. Слід відмітити, що не всі дорослі бажають, готові та вміють спілкуватися з дітьми, які мають видатні здібності. Обдаровані діти не люблять, коли з ними спілкуються зверхньо, як з маленькими та нерозумними, яким треба все пояснювати, а більшість дорослих спілкується з ними саме таким чином [5, с. 157].

Загалом, фактори ризику становлення обдарованих учнів включають три сфери розвитку: особистісну, пізнавальну і соціальну. Визначальним джерелом розвитку дитини є власні вимоги до себе, найближче оточення, зокрема сім'я, однолітки, і заклад загальної середньої освіти. Ускладнення процесів розв'язування соціальних і психологічних проблем, які виникають в обдарованих учнів у ході їхньої соціалізації, призводить до ризику виникнення різних проявів поведінкових девіацій [7, с. 147].

У роботах філософів сучасності можна знайти соціально-педагогічні ідеї щодо деяких аспектів проблеми негативних проявів поведінки обдарованих особистостей. Аналіз джерел наукової літератури з історії педагогіки дозволив виокремити певні погляди зарубіжних й українських педагогів на проблему профілактики поведінкових девіацій обдарованих учнів. Термін «профілактика», як правило, асоціюється із запланованим попередженням якоїсь несприятливої події, тобто з усуненням причин, здатних викликати небажані наслідки.

Висновок. Проблема прояву девіацій обдарованих учнів є досить актуальною, адже обдаровані діти часто опиняються поза колективними відносинами. Захоплення, що часто не зрозумілі та нецікаві для однокласників, улюблена справа не дають їм часу для тіснішого спілкування з однолітками. Водночас знання, уміння і здібності талановитої дитини не завжди розпізнаються й цінуються в класі. Не знайшовши визнання серед однокласників, такі діти само реалізуються поза школою, поза класом.

Перспективою подальших досліджень є розкриття основних чинників та причин появи різних форм девіантної поведінки на базі гіперздібностей в учнів та визначення способів та методів соціальної профілактики прояву девіацій обдарованих дітей.

Список використаних джерел:

1. Єременко Ю. В. Самореалізація обдарованих учнів у сучасній Україні: основні чинники та ризики: дис. ... канд. соц. наук:19.02.2019. Харків, 2018. 230 с.
2. Єременко Ю. В., Подольська Є. А. Соціально-психологічна дезадаптація обдарованих дітей як фактор девіантної поведінки. *Вісн. Харків. нац. ун-ту імені В. Н. Каразіна. Сер.: Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи.* Харків, 2016. Вип. 37. С. 255-259.
3. Завгородня Н. М. Педагогічні умови соціалізації обдарованих учнів у навчально-виховному середовищі загальноосвітнього навчального закладу: дис... канд. пед. наук: 13.00.05. Харків, 2006. 221 с.
4. Кульчицька О. І. Соціальне середовище у розвитку обдарованості. *Наукова бібліотека ТНПУ імені Володимира Гнатюка. Обдарована дитина.* 2007. № 1. С. 25-31.
5. Михайленко О. В. Особливості обдарованих дітей як категорії «групи ризику». *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки.* 2014. Вип. 115. С. 154-158. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2014_115_43. (дата звернення: 28.09.2020).
6. Степаненко В. І. Поняття та форми девіантної поведінки на базі гіперздібностей у дітей шкільного віку. *Вісник Луганського національного університету імені Т.Шевченка. Педагогічні науки.* 2017. №1(1). С. 119-128. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2017_1%281%29__17. (дата звернення: 20.09.2020).
7. Степаненко В. І. Потенційні фактори ризику становлення обдарованих учнів. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна».* №(1)15.С.145-148. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2018_1_36. (дата звернення: 27.09.2020).
8. Сушик Н. Соціальна профілактика девіантної поведінки підлітків. *Нова педагогічна думка.* 2018. № 1. С. 83-86. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2018_1_21. (дата звернення:

27.09.2020).

9. Яншина Т. А. Обдарованість: психолого-педагогічний аспект. Освіта та розвиток обдарованої особистості. Наука-практиці. Київ, 2013. № 8-9 (15-16). С.116-120. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2013_8-9_27. (дата звернення: 28.09.2020).
10. Особливості обдарованих дітей як категорії «групи ризику». Чернівецький обласний центр естетичного виховання «Юність Буковини». 2018. URL: <https://junist.com.ua/dokumentatsiia/nashi-zakhody/item/35-osoblyvosti-obdarovanykh-ditei>. (дата звернення: 29.09.2020).

Ющук Т. Ю.

*магістрантка групи мСАГ-11
факультет педагогіки і психології
ТНПУ імені В. Гнатюка*

Науковий керівник:

Главацька О. Л., к. п. н., доцент

ПРОБЛЕМИ БЕЗРОБІТТЯ МОЛОДІ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Актуальність теми дослідження. Працевлаштування молоді у сучасний період розбудови держави в Україні є одним з найбільш актуальних питань. Більшість молодих людей, особливо тих, хто закінчують вищі навчальні вузи, задумуються про майбутню роботу. В першу чергу, після закінчення молоді люди стикаються з такою проблемою, як відсутність досвіду, практичних навиків. По-друге, з приходом молодої людини в ту чи іншу фірму його мало хто з працівників хоче навчати та передавати свій досвід. Деякі студенти постійно відкладають свій вихід на ринок праці, продовжуючи навчання, або шукають роботу низького рівня. Таким чином, між навчальними закладами і роботодавцями має бути налагоджений кращий зв'язок.

Невирішені проблеми працевлаштування молоді призводять до зростання безробіття та зниження рівня життя. Розвиток ринкової економіки в Україні, вимагає активного формування ринку праці, забезпечення високого рівня зайнятості економічно